

ARNOLDI KOLMAS KATSE

Kuidas võita presidendivalimised, kui sinu parteil on riigikogus kõigest üksteist liiget? **Tarmo Vahter** avastab, et Arnold Rüütli edu aluseks on EPA vilistlaste vendlus.

Kaks päeva enne presidendivalimisi, 19. septembril, kohtusid Toompeal kaks endist kolleegi Lennart Meri kantseleist.

Rain Rosimannus oli töötanud Kadriorus sisenõunikuna. Viis aastat tagasi juhtis ta Meri tagasivalimist. Nüüd vedas ta Reformierakonna kandidaadi Toomas Savi kampaaniat.

Teda võttis vastu Tarmo Mänd, endine presidendikantselei direktor. Praegune rahvaliidu Lääne-Eesti piirkonna juht pingutas Arnold Rüütli heaks.

1996 võitis Meri Rüütli ülekaalukalt häältega 196:126. Tänavu ei pidanud poliitikud ja ajakirjandus viimast enam tõsiseks tegijaks. Rosimannuse vaist ütles valimispäeva lähenedes siiski midagi muud.

ISAMAALIIT LÜGES PEETER Tulviste hääli omavalitsuste kaupa arvutis tehtud tabeliga. "Juba esimeses voorus peaks teda toetama vähemalt sadakond valijameest," lubas peaminister Mart Laar.

Kuna samas suurusjärgus olid ka teiste parteide lootused, oleks pidanud valimiskogu koosnema ligi 500 liikmest. Tegelikult oli valijamehi 367.

Parteid kas eksisid rängalt või luiskasid. Tõe selgitamiseks küsisid reformistid konkurentidelt, kelle häältega nad arvestavad. Isamaaliit ja Mõõdukad ei tahtnud oma kaarte avada.

Ainsana nõustus sellega Arnold Rüütli tiim. Öhtusel kohtumisel osalesid veel Rahvaliidu esimees Villu Reiljan ja Reformierakonna aseesimees Meelis Atonen.

Paberil näpuga järke ajades arutati koos läbi kõigi 247 omavalitsuse valijamehed. Tulemus selgitas kõige suuremad bluffijad – Keskerakonna ja Isamaaliidu. Just viimane arvestas

PEETER LANGOVITS/PM

ZIGULI ON TAGASI! Öhtusest nõupidamisest väsinud Arnold Rüütel saabus presidendivalimistele rahvaliidlase Robert Villi (roolis) tutika autoga.

paljuski Rahvaliidu pooldajate toetusega.

Edetabel ise oli valitsusele trööstitu. Arnold Rüütel 114
Toomas Savi 93–95
Peeter Kreitzberg 78
Peeter Tulviste 75

Umbes viis häält jäi jagamata, kuid sel polnud tähtsust. Rosimannus ja Atonen lahkusid Toompealt murega.

Valimisteni jäänud 40 tunni jooksul polnud võimalik enam midagi ette võtta. Jäi lootus, et teises voorus ei kogu Rüütel võiduks vajalikku 50 protsenti + üht häält.

Järgmisel päeval vahetasid oravad ajakirjanduse tarbeks Rüütli ja Savi

ISAMAALIIDU LOODETUD HÄÄLED LÄKSID HOOPIS ARNOLD RÜÜTLILE.

numbrid ära. Olukorras, kus kõik bluffisid, ei võinud teistele alla jääda.

ENDINE ÜLEMNÕUKOGU presiidiumi esimees ja kahekordne presidendikandidaat istus riigikogu tagumises pingis. Ta oli nagu ameerika korvpalliveteran Michael Jordan, kes ei pidanud ennast enam tõestama. Arnold Rüütel ei tahtnud veel kord platsile tulla.

1999 valimiste eel küsis Postimees, miks pole mees oma partei peaministriks kandidaat. "Usun, et Rüütel on siiski oma elutöö juba teinud," vastas Villu Reiljan tookord.

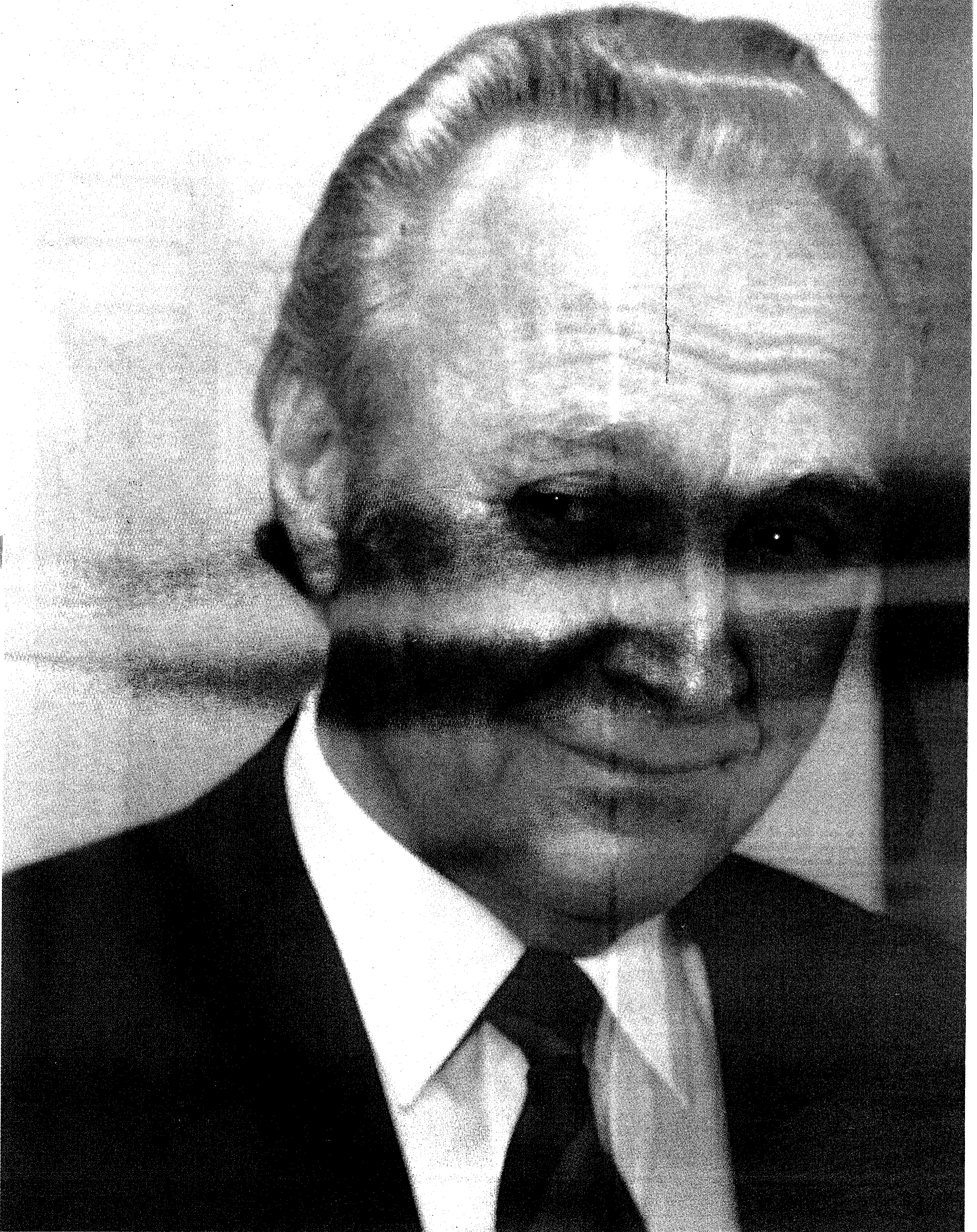
Kuid eelmisest aastast ei andnud kunagine põllumajandustudeng oma rektorile enam asu. Rahvaliit vajas eelsoojendust 2002. aasta kohalikeks valimisteks.

Huvi äratamiseks tegi partei veebruaris juttu koguni neljast võimalikust presidendist. Akadeemik Jüri Engelbrechtilt polnud luba küsitud ja mees taandas ennast ehmunult. Järgnesid telestaar Enn Eesmaa ja riigikogulane Ants Käärma.

Rüütli lõplik veennimine toimus juunis päev enne Rahvaliidu kongressi. Reiljan rääkis temaga poolteist tundi. Rüütel kõhkles endiselt.

Partei maa-organisatsioonid olid juba tema taha asunud. Kongressil loobus ka viimane vastaskandidaat, lastekaitseliidu president Ene Tomberg. Rüütli ei jäänud valikut.

Suvel puhkas Rüütel koos naise ja lastelastega Saaremaa suvilas. Kui Reiljan seal läbi astus, oli tal neljasilmavestlus Ingrid Rüütliga. Proual kiptas keelele üks küsimus: "Kas tasub jätnata?"

TALLINNAST VAADATES ei paistnud Arnold Rütli toetus eriti tugev. Riigikogus on kõigest 11 rahvaliitlast. Kuid peale parlamendi kuulub valijameeste kogusse veel 266 linnade ja valdade esindajat.

Villu Reiljan tundis neist isiklikult umbes 200. Iga neljas oli tema partei liige.

Eesti erakonnad tegutsevad tavaliselt suuremates linnades. Rahvaliitlased käivad koos ka väikeasulates.

Enamasti on nad põllumajandus- ja haridusega mehed, harva naised. Agronoomid, veterinaarid, metsnikud. Endised kolhoosiesimehed ja spetsialistid tegutsevad täna ettevõtjate ja tootjatena.

Reiljan on kudunud nende vahel üleriikliku võrgu. Selle esimene test oli eelmisel aastal, kui Narva elektrijaamade erastamise vastu koguti üle 100 000 allkirja.

Riigikogu jahiseltsi pealikuna on Reiljan korduvalt võõrustanud Soome kolleege. Saunajuttudest on jäänud kõrva taha mitmeid tarkusi.

Rahvaliit on alati platsis, kui maal avatakse uus koolimaja, haigla või staadion. Võimaluse korral astuvad ürituselt läbi ka Rütli, Reiljan ja teised. Poliitik peab olema oma valijale kogu aeg nähtav.

VILLU REILJANI PLAAN oli lihtne. Arnold Rütli tuli seada üles natuke aega enne valimisi kõva toetusega. Erakonnal polnud rahaga kiita ja pikk kampaania ei tulnud kõne allagi.

VILLU REILJAN TUNDIS ISIKLIKULT 200 VALIJAMEEST.

Kohe oma teeneid pakkunud PR-meis Rain Sillaste pidi ootama tööleasumisega sügiseni. Tema soovitus kandidaadi juuksed siledaks lõigata andis edule viimase lihvi.

Augustis toimus Paide kultuurikeskuses Rütli toetajate avalik esitus. Nende nimekirja avaldas ainult Postimees ja sedagi poliitilise reklaamina. Pool lehekülge maksis 30 000 krooni. Kultuuritegelaste nimede nappuse tõttu jäi sündmus tähelepanuta. Olulised olid hoopis kümnete omavalitsustegelaste allkirjad, mis kõnelesid koonduvast jõust.

Augustis kogunes Reiljani Volkswagen Passati läbisõiduks 8000 kilomeetrit.

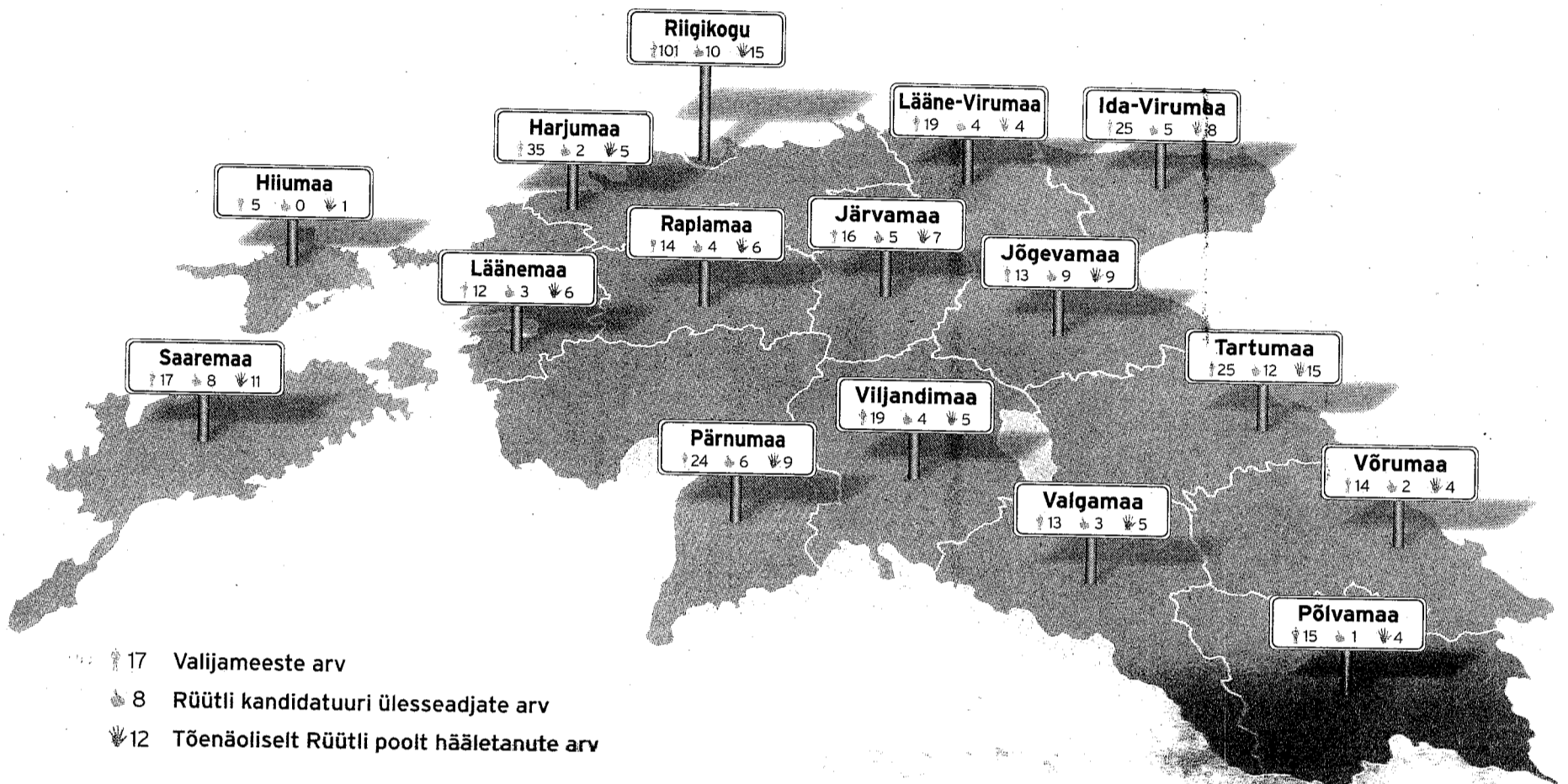
“On suur vahe, kas valijamehe juurde läheb partei esimees või keegi teine,” selgitab Reiljan. Tema ise kogus Rütli ülesseadmiseks antud 78 allkirjast rohkem kui pooled. Ühe autogrammi võttis ta Lääne-Virumaal kombaini servalt.

Puhkust Reiljanil sel suvel ei olnud. Ainult naisega sai mõned päevad

AGRONOOMID OMAVAHEL: Arnold Rütli ja tema kunagine üliõpilane Toomas Paur pärast esimese vooru edukat lõppu.

Kust sai Arnold Rüütel 114 häält?

Allikas: Vabariigi valimiskomisjon, Eestimaa Rahvaliid, Eesti Ekspress

TARMO RAJAMETS

Amsterdamis veedetud. Järgkordsele jahile Soome poliitikutega jäi minema ta.

VALITSUS SUHTLEB MAAL tavaliselt vallavanematega, kes jagavad raha ja juhivad kohalikku elu. Presidenti võis valida aga ainult volikogu esimees või liige.

1999. aasta kohalikel valimistel võitsid kogu Eestis üldiste nimedega valimisliidud. Oma vald, Meie vald, Arenev vald, Ühtne vald, Tasakaal, Koostöö ja kodurahu.

Võõrale ei reetnud nimed sisu. Tallinna parteilased ei osanud maal alati jutule saada. Kolmikliidu maakorrajuhid näitasid toetust tegelikust suuremana.

Pealinlased uskusid algusest peale, et võistlus käib vaid Toomas Savi ja Peeter Tulviste vahel. Üksteise kottimise tuhinas läks Rahvaliid lihtsalt meelest.

Kui Kanal 2 "Presidentiturniiris" pidid kohtuma Savi ja Matti Päts, ilmus Mõõdukate e-maili listis umbes selline teade:

Meie vastase vastane on meie liitlane. Toetaks täna õhtul Matti Pätsi!?

Olari Koppel, Mõõdukate meediakoordinaator.

Info lekkis poole tunniga ja solvatud tõstsid kära. Mõõdukate listi ilmus aga tervitus reeturile: "Hei, reformierakondlane!"

Igor Gräzin rääkis ühele isamaaliitlasele, et talle pakuti Moskva müüa

Tulviste tootmaks. Hind 10 000 dollarit. Peagi ilmus Kuponikas kõnnuluu Gräzini eraelust. Ohver nägi selles Isamaaliidu tellitud kättemaksu.

Üks valijamees praalis avalikult, et temaga võttis ühendust peaminister Mart Laar isiklikult. Tulviste toetamise eest pidi riik ehitama uue võimla.

VILLU REILJAN ON rahvaliidu Lego konstruktor. Erinevatest tükkidest on ta ehitanud tõhuga masinavärgi.

On hästi rikkad ja mõjukad mehed, kes ise esile ei tiku. Nagu Tartumaal Ühispanga nõukogu liige Mart Avarmaa ja Saaremaal Prits Liblik.

Aksioonimees on Toomas Paur. Endine vaese kolhoosi esimees, kelle sea- ja veiseäri ebaõnnestus. Mehel pole aimugi, kui suureks on kasvanud tema firma võlg maksuameti ees. Õige vastus: üle 800 000 krooni.

Paur on teeninud oma autoriteedi lakkamatult seletades. 1999 maksis liitler piima 1 kroon ja 35 senti. Paur hakkas piimamehi ühe mütsi alla koguma ja rohkem raha nõudma.

Kombinaadid tõstsid hinda küll majanduslikel põhjustel, kuid Paur peab seda oma meeskonna teeneks. Ta räägib, et aasta peale moodustas hinnavahe tervelt 375 miljonit krooni.

Paur ja sõbrad armastavad meeleavaldusi. Ükskord lasid nad Lossi platsil riigikogu ja valitsuse ees kaks kiimas siga üksteist keppima.

Presidendivalimiste ajal sõitis Paur

vahel päevas 500-600 kilomeetrit, aga igale poole ikka ei jõudnud. Kaks abilist hoidsid silma peal nii valijameeste eelistustel kui konkurentide tegemistel.

Alla-kolme-tunni juttu polnud valijamehega plaanis.

"Vaata aknast välja! Kündmata põlde näed? Vaeseid inimesi näed? Nad on otsinud endale riideid väljamaa rõivaabi hulgast!"

Abi oli ka paarist numbrist. Mart Laari valitsus tahab anda tuleval aastal maaelu toetuseks ainult 400 miljonit krooni. Vaja oleks vähemalt 800 miljonit!

Mõnele valijamehele tegi muret Rütli vanus.

Rütli ei oska ju inglise keelt? "Küll tõlk tõlgib! Eesti president räägib emakeeles!" Selline kihutustöö käis kogu Eestis.

21. SEPTEMBRI HOMMIKUL istus Arnold Rüütel Kadrioru kodu ees rahvaliidlase Robert Villi autosse. Vaevalt 200 kilomeetrit sõitnud uue Žiguliga Estonia teatrile liginedes polnud presidendikandidaadi tuju just kiita.

Ta oli lugenud värsket Eesti Päevalehte. Juhtkiri teatas: "Eestile tähendaks Rütli valimine selgelt sammu mineviku suunas."

Vill rahustas, et ei maksa kõike südamesse võtta.

73AASTANE ARNOLD ON LIIGA VANA? ITAALIA PRESIDENT ON 80AASTANE!

"Sharon on sündinud samuti 1928 ja juhib viiemiljonilist juudi riiki. Aga Itaalia president on 80aastane."

Vahel küsiti Rütli nelja aasta taguse südameoperatsiooni kohta.

"Ta hakkas juba kümnendal päeval tööd tegema. Praegu peame koos plaani kuni poole ööni. Pärast sõidab ta üksi autoga Tallinna."

Estonias levis kuulujutt, et Rütli võidu korral tulemused tühistatakse.

Valimiste esimene voor tekitas valitsusele õõva. Peeter Tulviste kaotas Toomas Savile ühe häälega. Veel jube-dam oli tõde, et Isamaaliit ja Mõõdukad suutsid kahekesi tõmmata väljastpoolt riigikogu vaid mõnikümme-d häält.

EPA, Tihemetsa ja Vinni tegid presidendi

Arnold Rütli kandidatuuri seadsid üles 78 valijameest. Ekspress selgitas välja, et enamik neist on õppinud põllumajandust. President Rütliga algab poliitikas EPA (33 toetajat) ja agronoomide (20 toetajat) ajastu.

Viimase kümne aasta Eesti elus on sellist karjääri teinud ainult üks kolmainsus: peaminister Mart Laar, Eesti Üliõpilaste Selts ja ajaloolased.

Harjumaa

Raasiku vald

Toivo Veenre (67)
EPA agronoom

Saue vald

Indrek Tiidemann (49)
TPI ehitusinsener

Ida-Virumaa

Alajõe vald

Sergei Asmus (37)
Omski PT agronoom

Kiviõli linn

Mati Pallasma (59)
TPI tahkete kütuste insener

Kohtla vald

Etti Kagarov (45)
Väimela NST veterinaarvetsker

Lohusuu vald

Tarmo Tomson (33)
Kaarepere ST metsatehnik

Tudulinna vald

Urve Erikson (45)
EPA metsainsener

Jõgevamaa

Jõgeva linn

Vello Mäesepp (48)
TPedl kehalise kasvatus
õpetaja

Pajusi vald

Lembit Paal (39)
EPA agronoom

Pala vald

Riivo Kool (39)
Pöögelmanni-nim KK, auto-
juht, traktorist-mehaanik

Palamuse vald

Ülo Lumiste (55)
Tihemetsa ST tehnik-
mehaanik

Puurmani vald

Peeter Kallasmaa (53)
EPA insener-mehaanik

Põltsamaa vald

Jaan Aiaots (48)
EPA agronoom

Kasepää vald

Aivar Anijago (42)
Põhiharidus autojuht

Saare vald

Raivo Reimets (46)
TPedl füüsikaõpetaja

Torma vald

Ants Soodla (54)
EPA insener-mehaanik

Järvamaa

Ambla vald

Lembit Savila (48)
Gagarini nim NST tehnik-
elektromehaanik

Järva-Jaani vald

Margit Selge (36)
Vinni ST raamatupidaja

Koigi vald

Valdis Rikkinen (38)
Jäneda ST agronoom

Roosna-Alliku vald

Vello Valdaru (62)
Vaeküla PMT tehnik-
mehaanik

Türi vald

Ilmar Kont (54)
EPA agronoom

Läänemaa

Hanila vald

Kalju Hallik (73)
TPI ehitusinsener

Oru vald

Hugo Peterson (46)
Leningradi KP sotsioloogia

Risti vald

Heikki Salm (44)
Kehtna NST tehnik-
hüdrotehnik

Lääne-Virumaa

Avanduse vald

Jaan Kiisk (58)
EPA agronoom

Rakke vald

Andrus Blok (40)
19. TK autoremondikukisepp

Tamsalu vald

Marmelit Riibe (46)
Palamuse MT, metsatehnik

Viru-Nigula vald

Arvo Vutt (51)
EPA agronoom

Põlvamaa

Värskla vald

Endel Kapten (61)
Värskla keskkool, tööline

Pärnumaa

Are vald

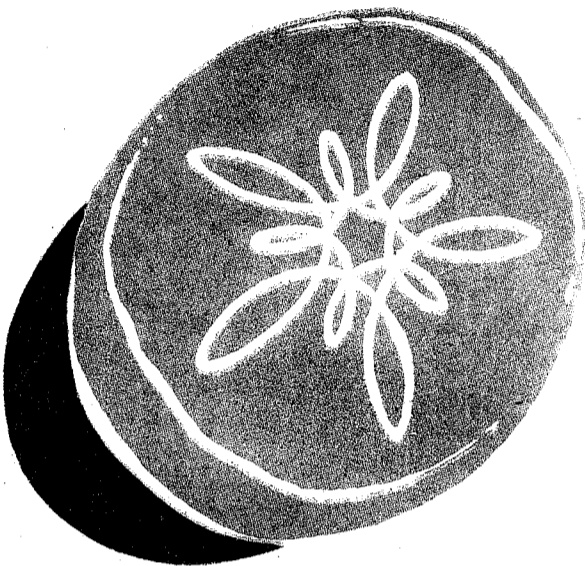
Karel Tõlp (22)
EPMÜ agronoomiatudeng

Koonga vald

Riho Erismaa (39)
EPA hüdrotehnika insener

Lavassaare vald

Ülle Varik (44)
TPedl vene keele ja kirjan-
duse õpetaja

EPA tekkel nõukogude ajal.

Sauga vald

Uno Annus (58)
EPA insener-mehaanik

Surju vald

Hannes Isand (46)
Olustvere ST agronoom

Tali vald

Peep Kaljuste (57)
EPA ökonomist

Raplamaa

Kaiu vald

Lembit Arro (71)
EPA agronoom

Kohila vald

Priidu Röömus (48)
Arkna LK veterinaarvetsker

Loodna vald

Margus Jehe (45)
TPI mehaanikainsener

Vigala vald

Jaan Kuusik (41)
Vana-Vigala KK traktorist-
masinist

Saaremaa

Kaarma vald

Urmas Lehtsalu (38)
EPA veterinaar

Kärla vald

Ülo Kannisto (46)
EPA mehaanikainsener

Leisi vald

Mariika Pulk (48)
EPA ettevõtlus ja
ökonomika

Mustjala vald

Henno Alt (57)
Olustvere ST agronoom

Orissaare vald

Kalmet Ligi (42)
PMT loomakasvatus ja
mehhaniseerimine

Mäksa vald

Peeter Kollist (54)
EPA põllumajanduse elekt-
rifitseerimine

Peipsiääre vald

Jevgenia Pagareva (50)
Tartu sanatoorne keskkool,
sidejaoskonna juhataja

Tartu vald

Harald Raukas (68)
Tihemetsa PMT, põlluma-
janduse mehhaniseerimine

Tähtvere vald

Aavo Mölder (57)
EPA zootehnika, kandidaat
loomade aretuse alal

Võnnu vald

Elmar Haba (74)
EPA agronoom

Ülenurme vald

Aavo Lang (58)
EPA mehhaniseerimine

Valgamaa

Karula vald

Eduard Õunapuu (42)
Tihemetsa ST tehnik-
mehaanik

Tabeva vald

Tõnu Prangli (61)
EPA agronoom

Tõlliste vald

Ants Kukk (62)
Antsla PT põllumajandus

Pihlta vald

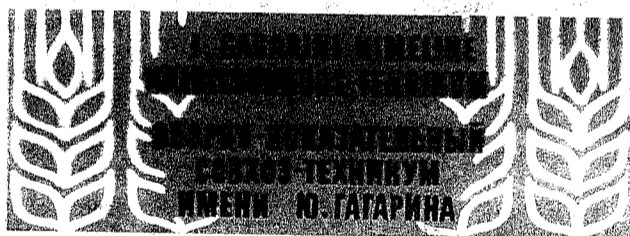
Tõnu Post (38)
EPA veterinaar

Põide vald

Marvi Käärid (38)
Kuressaare gümnaasium

Torgu vald

Anne Rand (42)
Tartu 1. keskkool, õpib TPÜs
eesti keelt ja kirjandust

Tartumaa

Alatskivi vald

Helmi Kukk (71)
Tartu õpetajate instituut,
matemaatika ja füüsika
õpetaja

Haaslava vald

Avo Samarütel (46)
EPA põllumajanduse
mehhaniseerimine

Kambja vald

Heiki Kortspärn (50)
TÜ kehalise kasvatus
õpetaja

Konguta vald

Agu Kasetalu (48)
EPA agronoom

Laeva vald

Jaan Sõrra (46)
Tartu 1. õhtukeskkool, talu-
pidaja

Meeksi vald

Margus Narusing (36)
Räpina keskkool

Viljandimaa

Abja vald

Villu Võsa (52)
EPA agronoom

Halliste vald

Rein Tarjus (58)
EPA agronoom

Kõo vald

Olev Nael (52)
Gagarini-nim NST tehnik-
elektromehaanik

Vastemõisa vald

Heino Poska (61)
Õpetaja

Võrumaa

Haanja vald

Rein Peedumäe (49)
EPA ökonomist

Lasva vald

Arno Sild (54)
TRÜ põllumajandusjurist

Riigikogu liikmed

Järva ja Viljandi

valimisringkond

Ants Käärma (59)

EPA agronoom

Pärnu valimisringkond

Jaanus Männik (50)

EPA agronoom-ökonomist

Jõgeva ja Tartu

valimisringkond

Jaan Põör (51)

TPI elektrinsener, Alatskivi

sovhoosi peaeenergeetik

Võru, Valga ja Põlva

valimisringkond

Janno Reiljan (50)

TRÜ majandus, Villu Reiljani

vanem vend

Jõgeva ja Tartu

valimisringkond

Villu Reiljan (48)

EPA metsamajanduse

insener

Harju ja Rapla

valimisringkond

Arvo Sirendi (62)

EPA agronoom

Harju ja Rapla

valimisringkond

Tiit Tammsaar (49)

EPA insener

Jõgeva ja Tartu

valimisringkond

Mai Treial (49)

TRÜ jurist, Jõgeva maava-
litsuse maasekretär

Võru, Valga ja Põlva

valimisringkond

Elmar-Johannes Truu (49)

TPedl kehalise kasvatus
õpetaja

Pärnu valimisringkond

Andres Varik (49)

EPA agronoom

LÜHENDID
EPA - EESTI PÕLLUMAJANDUSE AKADEEMIA
EPMÜ - EESTI PÕLLUMAJANDUSÜLIKOOL
KK - KUTSEKESKKOOL
KP - KÕRGE MATEMATIKAKOOL

LK - LOOMAKASVATUSE KOOL
MT - METSAMAJANDUSTEHNİKUM
NST - NÄIDISSOVHOOSTEHNİKUM
PMT JA PT - PÕLLUMAJANDUSTEHNİKUM
ST - SOVHOOSTEHNİKUM

TK - TEHNİKAKOOL
TPEDI - TALLINNA PEDAGOOGILINE INSTITUUT
TPI - TALLINNA POLÜTEHNILINE INSTITUUT
TPÜ - TALLINNA PEDAGOOGIKAKOOL

ALLIKAS
VABARIIGI VALIMISKOMISJON, EESTI EKSPRESSI
(TARMO TUULE) TELEFONINTERVJUUD VALIJA-
MEESTEGA.